

# ضوابط مکان یابی ایستگاه های آتش نشانی

نگارش :

پیمان نیک بخت سرداری

[www.ketab.ir](http://www.ketab.ir)

انتشارات آذربرزین

زمستان ۱۴۰۰

سرشناسه : نیک‌بخت سرداری، پیمان، ۱۳۵۲-  
عنوان و نام پدیدآور : ضوابط مکان‌یابی ایستگاه‌های آتش‌نشانی/مؤلف پیمان نیک‌بخت‌سرداری.  
مشخصات نشر : تهران : انتشارات آذربرزین، ۱۴۰۰.  
مشخصات ظاهری : ۶۶ ص. جدول (بخشی رنگی)، نمودار (رنگی).  
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۸۰-۸۹-۷ : ۴۰۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی : فیپا  
یادداشت : کتابنامه.  
موضوع : آتش‌نشانی — ایستگاه‌ها — تعیین محل

#### Fire stations -- Location

رده بندی کنگره : TH۹۱۵۸ :

رده بندی دیویی : ۹۲۵/۶۲۸ :

شماره کتابشناسی ملی : ۸۶۲۵۰۱۳ :

اطلاعات رکورد : فیپا :

کتابشناسی

#### ضوابط مکان‌یابی ایستگاه‌های آتش‌نشانی

نگارش: پیمان نیک‌بخت‌سرداری

ناشر: انتشارات آذربرزین

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول

سال انتشار: زمستان ۱۴۰۰

چاپ و صحافی: پیشگامان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۸۰-۸۹-۷

قیمت: ۴۰/۰۰۰ تومان

پخش: تهران؛ پل چوبی، خیابان حقوقی، کوچه قزوینی، کوچه نوبهار، پلاک ۵، واحد ۱

تلفن مرکز پخش: ۷۷۶۲۲۱۳۴ - ۰۹۱۲۱۲۷۸۲۱۹ - ۰۹۱۹۱۲۴۷۰۶۵

Email: azar.barzin77@gmail.com

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ می‌باشد

|         |                                                       |
|---------|-------------------------------------------------------|
| ۳.....  | مقدمه                                                 |
| ۶.....  | ضوابط عمومی و کلی مکان یابی ها                        |
| ۶.....  | کاربری زمین شهری                                      |
| ۶.....  | معیارهای مکانی کاربری زمین                            |
| ۷.....  | سازگاری                                               |
| ۱۱..... | ایمنی                                                 |
| ۱۲..... | آسایش                                                 |
| ۱۲..... | کارایی                                                |
| ۱۲..... | مطلوبیت                                               |
| ۱۳..... | سلامتی                                                |
| ۱۳..... | ضوابط و عوامل موثر در انتخاب محل ایستگاه              |
| ۱۳..... | منطقه بندی زمین                                       |
| ۱۴..... | جمعیت                                                 |
| ۱۴..... | شعاع عملکردی                                          |
| ۱۵..... | شبکه های دسترسی                                       |
| ۱۷..... | مروری بر ادبیات علمی                                  |
| ۲۲..... | مروری بر ضوابط ایستگاههای آتش نشانی                   |
| ۲۸..... | تدوین معیارها و ضوابط مکان گزینی ایستگاههای آتش نشانی |
| ۲۹..... | معیارها و ضوابط مربوط به عرضه خدمات آتش نشانی         |
| ۳۲..... | ضوابط مربوط به تقاضا برای خدمات آتش نشانی             |
| ۳۳..... | ضوابط و معیارهای مربوط به برنامه ریزی فیزیکی          |
| ۴۲..... | ضوابط مربوط به عامل دسترسی                            |
| ۴۴..... | عامل شعاع عملکرد مفید و ضوابط مربوطه                  |

استقرار هر عنصر شهری در موقعیت فضایی - کالبدی خاصی از سطح شهر، تابع اصول و قواعد و سازو کار (مکانیسم های) خاصی است که در صورت رعایت شدن به موفقیت و کارایی عملکردی آن عنصر در همان مکان مشخص خواهد انجامید و در غیر اینصورت چه بسا مشکلاتی بروز کند. استقرار بسیاری از عناصر شهری بیشتر تابع سازگاری های اقتصادی و رقابت آزاد است اما برای خدمات عمومی که ایستگاههای آتش نشانی نیز جز این نوع از خدمات شهری می باشد نمی توان به سازو کارهای بازار واگذار بسنده کرد بلکه لازم است برای جبران ناکارآمدی های بازار به تصمیم ها و سیاست های مبتنی بر منافع عموم نیز تمسک جست. رعایت اصول و مبانی مکان گزینی و استقرار واحدهای خدمات عمومی و شهری با هدف حداکثر کردن کارایی و اثر بخشی آنها و نیز برنامه ریزی و طراحی این واحدها چندان در شهرهای ایران مرسوم نیست این خلاء و غفلت در بعضی از مراکز شهری مانند آتش نشانی ممکن است تبعات منفی جبران ناپذیری را برای شهروندان و همچنین هزینه های بیشتر برای نهاد های مدیریت شهری برجای گذارد.

ایستگاههای آتش نشانی به عنوان مکانی جهت استقرار و انتظار خودروهای آتش نشانی و امداد، از جمله مراکز مهم و حیاتی خدمات رسانی در شهرها هستند که نقش مهمی در تامین ایمنی و آسایش شهروندان و توسعه اقتصادی شهرها ایفا می نمایند.

بدیهی است خدمات رسانی به موقع و مطمئن توسط ایستگاههای آتش نشانی بیش از هر چیز مستلزم استقرار آنها در مکانهای مناسب است که بتوانند در اسرع وقت و بدون مواجه شدن با موانع و محدودیتهای محیط شهری از یک طرف و با ایجاد حداقل آثار منفی بر روی زندگی ساکنان شهر از طرف دیگر به محل حادثه رسیده و اقدامات اطفاء و یا امداد را به انجام برسانند. در کشور ما شهرداریها و سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداریها، عهده دار تامین ایمنی شهرها در مقابل آتش سوزی و حوادث می

باشند که با توجه به نقش حساس این مراکز در زمینه پیشگیری و مقابله با آتش سوزیها (مهار ایده آل آتش) و حوادث و مسائل و مشکلات تبعی ناشی از روند فزاینده شهرنشینی در ایران و توسعه صنایع، هم اینک با مسائل و مشکلات زیادی در راه انجام وظیفه محوله مواجه هستند. از مهمترین مسائل می توان به موارد و آماری که گواه بر این مشکلات می باشند اشاره کرد.

در کشور ما به ازای هر ۴۳۳۴ نفر یک پرسنل آتش نشان مشغول به کار است در حالی که استاندارد جهانی آتش نشانی به ازای هر ۲۵۰۰ نفر است. این بدان معنی است که در زمان حاضر در کشور حداقل به ۱۲۷۳۱ و حداکثر به ۱۹۹۵۷ نفر آتش نشان نیاز است از طرف دیگر جمعا ۶۲/۵ درصد از خودروهای آتش نشانی دارای عمر بیش از ۵ سال اند. در حالی که بر اساس استانداردهای پذیرفته شده جهانی حداکثر عمر مفید خودروها در مراکز آتش نشانی، فعالیت نجات صورت می گیرد در حالی که در مراکز آتش نشانی توسعه یافته فعالیت های نجات جزء وظایف قطعی آتش نشانی محسوب می گردد. همین طور بر اساس استانداردهای جهانی زمان حضور در محل حادثه ۳ دقیقه پیش بینی شده در حالی که در اکثر شهرهای کشور ما بیش از ۶ دقیقه می باشد. از طرف دیگر مسائل آتش سوزی و حادثه نیز در کشورها یا مناطق مختلف دارای ماهیت متفاوتی است بطور مثال بر اساس آمارهای سال ۱۳۷۱،۵۲ درصد علت آتش سوزی ما در ایران ناشی از مایعات قابل اشتعال و در این میان ۴۵ درصد حوادث مربوط به مناطق مسکونی بوده است و از میان حوادث نیز ۹۰ درصد به ریزش و سقوط به چاه یا ریزش آوار مربوط بوده است. این عامل تاثیر عمده ای در تعیین استانداردهای آتش نشانی و خدمات ایمنی دارد. این عامل تاثیر عمده ای در تعیین استانداردهای آتش نشانی و خدمات ایمنی دارد. بر این اساس در کل می توان مشکلات مراکز آتش نشانی در کشور را در مواردی مانند عدم وجود نظام مشخصی برای برنامه ریزی و ساماندهی سیستم آتش نشانی، کمبود پرسنل، امکانات، کمبود ایستگاهها و کافی نبودن پوشش خدمات آتش نشانی در شهرها اشاره نمود. از طرف دیگر در برنامه ریزی شهری نیز این

مساله به دليل اهميت اين نوع کاربري ها، سطح شهرها همواره مورد توجه بوده و در اين خصوص ضوابط و معيارهاي تهيه و ارايه گرديده است.

از آنجا که تعيين مکان مناسب ايستگاههاي آتش نشانی هم اينک در شهرهاي کشور توزيع تسهيلات شهري و از جمله ايستگاههاي آتش نشانی معمولاً مبتنی بر احساس نیازمندی به ارائه اينگونه تسهيلات توسط ارگانهاي مختلف و از جمله شهرداريها و بر حسب درخواست ساکنين محل و نيز اراضي پيش بينی شده برای کاربري تاسيسات و تجهيزات شهري انجام می شود و در هر موقعيتی که مناسب تشخيص داده شود تسهيلات مربوطه مستقر می گردند با عنايت به لزوم استقرار ايستگاههاي آتش نشانی به صورت منطقی در سطح شهرها و نیاز به بخشايش مناسب اين ايستگاهها در سطح شهر و با توجه به برنامه ريزی های به عمل آمده در برنامه های توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور، در خصوص توسعه ايستگاههاي آتش نشانی، مجموعه ضوابط و سيستم مکان گزینی حاضر به عنوان نظامی مشخص جهت ساماندهی چگونگی توزيع ايستگاههاي آتش نشانی در شهر های کشور ارائه می گردد که مبتنی بر نظام تقسيم بندی سلسله مراتب خدمات شهري در سطح شهر / منطقه / ناحیه / محله بوده و تلاش دارد با تعادل بخشیدن به استقرار ايستگاههاي آتش نشانی، موجبات کارايی بیشتر با هزینه اجرائی کمتر و مهار ايدۀ آتش را در شهرها فراهم نماید. مطالب اين فصل به صورت زیر تنظيم شده است در قسمت دوم به بررسی ضوابط عمومی و کلی مکانیايی و معيارهای آنها مخصوص در معيار سازگاری همجواری کلیه کاربريهای شهري با مراکز آتش نشانی مورد بررسی قرار می گیرد، در قسمت سوم مروری بر ادبيات علمی رشته خواهیم داشت، در قسمت چهارم مروری بر ضوابط مکان گزینی ايستگاههاي آتش نشانی اختصاص داده شده است و نهايتاً قسمت پنجم به جمع بندی مکان گزینی ايستگاههاي آتش نشانی اختصاص داده شده است.

## پيمان نیک بخت سرداری

زمستان ۱۴۰۰